

Krkonošei vándorút

(Pouť krkonošská)

Késő volt már, s a lányok serényen
fontak, s oda ültek a legények.
A tűzhelynek bús fénye imbolygott,
A vándor ült középütt magában,
Mebámulta egy cselédleányka,
S ahogy érzett, éppen úgy is szólott:
„Ha figyeltek, s szómra hagyatkoztok,
Füleljetek, kik még ébren vagytok,
Sosem hallott újság amit mondok,
Elárulom, el ne aludjatok.
Ám ha csak egy szót is elvételtek,
Engem többé már meg nem érthettek,
S azokat, kik csöndes ágyaikban
A sötétben békén szenderegnek
S fentről óvó kereszt fője csillan
Fel ne keltse kacajunk, sirámunk!
Jöjjön álom a halk szendergésben,
Sötét éjbe suttogva kívánjuk,
Jó éjszakát, nyugodt álmot!!!

Közeledett az este. A magányos vándor a Sněžka csúcsa alatt lépdelt a Krkonoš-hegység gerincének keskeny ösvényén. Zúgott a szél, mintha a bástyákon túlról Szilézia titokzatos szavakkal szóló volna Cseh nővéréhez. „Pusztaság körben” sóhajtott az ifjú, „állat s még madár is kerüli e vidéket, még fa, még virág sem terem itt, egyedül csak az ember törekszik egyre magasabbra, s magasabbra az azúrkék égbe, ám nem talál itt semmit, csak sejtelmesen suttogó mohát és fagyos havat.” A szél ekkor egy pillangót sodort arca elé, mely feleslegesen tiltakozott színes szárnyaival riadtan, visszakívánczván az alanti virágos paradicsomba, ahonnét a szilaj szél elragadta volt.

„Szerencsétlen! Visszavágysz tarka ligetedbe, mely bölcsőd volt; – te nem törekedtél e vidékre, szándékod ellenére most mégis ugyanaz a szél sodor a rideg magasságba, mely ifjúságodban a nyíló virágok orcáján ringatott; – Mondám, az ember törekszik felfelé a tiszta égbe... S néki muszáj!” – Kiáltott fel az ifjú, tenyerével homlokát befedve. „Muszáj! – Bízd reám e pillangót, szélvész, én visszaviszem magammal ama vidékre, ahonnan elsodorod. Elkapta ekkor a pillangót, de hiába, az itt uralkodó hidegtől erejét veszítve már megdermedt. Elszomorodva az ifjú egy magányos sziklára ült, tekintetét néha Szilézia termékeny síkságának pusztá fehér rétjei, hol pedig a cseh vidéket borító sötét erdők felé fordítá.

Emez ifjú vagy húsz éves volt; szűk, fekete viselete kiemelte magas termete karcsúságát; fekete haját lengette a szél szép homloka s halovány orcája körül, melyet fekete szakáll ke-retezett, kék szeme pedig kimondhatatlan vágyat mutatott; egész alakja, az esti homályban a puszta sziklákkal övezve e dal visszhangjának tűnt: „Ismered-e a tájat, hol citromvirág” stb.

Ez volt néki első útja; – alig négyszer látogatta meg a nap a cseh királyok sírját a prágai székesegyházban azidőtől fogva, hogy puszta Vyšehrad romjaitól búcsút vett; Bárha csak hússzor látta is a fagyos föld dermedt havát hideg könnyekbe olvadni, már emez első út-ján felismerte, hogy nem abba a világba érkezett, amelyet az ifjuság ábrándjai kínáltak né-ki. Epedő szívvel lépett a világba remélvén, hogy majd minden álom, melyet rózsakoszorúval díszített az ifjuság, itt valóra válva taláztatik; az egész világot lelkesen ölelte volna ma-gához; de túl korán hullott le a függöny, s felriadt az ifjuság álmaiból. A ligetben a hold fényénél egy virágszálak akart leszakasztani, s az éji rózsza hideg könnyeivel locsolta le hév kezét; s csak mikor illatától elbűvölten a fészlő rózsához hajolt, pillantotta meg, hogy friss sírból sarjad; pirkadatkor a liliom hófehér ragyogását csodálta, melynek már éjszaka látta ezüst koronáját a nyirkos földre hajolni; azt a népet kereste, mely álmában élt, de érző sze-mébe csak mosolygó lárvák meredtek; egyszóval, az álmok paradicsomát kereste e világ-ban, s efelé tárta ki karjait, ám csak a puszta, érzéketlen földet ölelte forró keblére. Riadtan igyekezett az ifjuság birodalmába visszatérni, de most már hiába sirathatta elillant álma-it, egyedül ülve itt e kietlenségben, míg alant a mélyben virágozik a természet; szeretetlenül s mit sem szeretve állt a magányos sziklaszirten a lemenő naptól vörösbe vont hegyek között.

Ahogy a cseh vidék és a sziléziai síkság harangszava találkozott a hegyháton, elevenen idézte emlékezetébe az elillant napokat; – lelkében ekkor egy emlék támadt rólad, szeretett leány, noha számos hegy s öt folyó választották el tőled őt. Mit sem szeretve, ezt mondom? – Ó, még szeretett ő téged, bárha későn – későn, mert te már elvesztél számára; – néki te úgy jöttél, ahogy a hajnalcsillag kel fel, mostani gondolatai sötét hullámai fölé, s első sugarai visszazuhanak a sötét, halott éjszakába; az ifjuság arany álmai aláhullottak; ám a gondo-lat, hogy az egyetlen csillag, mely vándorútjának ösvényét rózsaszínével bevilágíthatá, nem az ő csillaga; és sugarai csak azért mosolyogtak rá most a köröttei sötétből, hogy hamar új-ra kihunyanak, s még erősebb vágyat ébresszenek a világosság iránt, melytől korábbi gon-dolatainak éjszakájába zuhan vissza.

Felállván lepillantott az esti aranyragyogásban mosolygó tájra és siráma hangosan zen-gett az elcsöndesedett vidéken: „Napom voltál, de ah, bealkonyultál mindörökre, s élttem egén nem izzik többé sugár; magányos vándor módjára járok majd újra a beláthatatlan éj-szakában, melynek üres csöndessége csak önnön sirámom által elevenedik meg; a színtisz-ta sötétségben karjaim kitárom álmaim semmi-alakjai s rémképei előtt, s magányos fához futamodván éjszakába bugyolált koronájának jeges könnyeivel ébreszt rá a szörnyű valóság-ra, míg az én hév könnyeim jéggé dermednek, s álmaim örök s álomtalan alvásba hálnak. S majd utolsó lélegzetem az égbolt alkonypírjával elvegyül, s utolsó gondolatom a könny-nyű köddel hazám felett elterül; lemossa majd az eső, elfújja a szél lábam nyomát, mint-ha sosem lettem volna itt, s mintha sosem jártam volna e hegyeken; – természet, önma-gad csaló síromat fedd be a köröttei vidék zöldellő fűvével, s újra mosolyoghatsz majd raj-tam, mint sosem lettem volna itt, s mint sosem kiáltott volna szám e hegyeknek: Jó éj-szakát!” Elhallgatott, körötte csönd, csak a meredek hegyoldalak ekhója viszonzta ezt a jó éjszakát – jó éjszakát! –

A nap lement a sötét hegyek mögött; csúcsai mint fekete fergeteg, meredtek a látóhatá-ron a cseh föld fölé, s a szemközti hegyeken túl már más világokban kelt a nap; a szurdo-kokban már fekete éjszaka volt, a síkságokon még épp setétedett; a városok fehér anyaje-gyekként tűntek elő a szürkület árnyai közül; felettük könnyű füst keringett, s leereszkedő foszlányai a halk tavak orcája köré osontak, melyekben a kelő csillagok maguk megláthat-ták, tündöklésüket a sötét gáton itt-ott felcsillanó apró lángocskák fénye színezte.

Azt este világos volt és tiszta, amilyen csak a hegyekben lehet, lassan telt a Hold, s fé-nye ezüsttel vontá be a kék hegyek havas homlokát, melyek úgy meredeztek a sötét éjben, mint holt királyok ezüstkoszorúval koronázott ősz fői. – Soká állt így az ifjú, gondolatai útvesztőjébe merülve a csöndes tájon merengvén; már minden csillag a gyönyörű éjsza-kát magasztalta, ő még mindig a magányos szirtek között lakozott; – hideg volt, a hegyek-

ben süvöltött a dermesztő szél, lentről a hűvös és pusztá hegyekből a termékeny vidék felé siető folyók és erdőségek zsongása hallatszott; a Hold pályája magasán állt, s az ifjú még tapodtat sem mozdult helyéről. – A toronyóra ekkor ütötte el az éjfélt, s habár korábban mit sem hallott, most úgy tűnt számára, mintha a közelében tompán, de szörnyen zengene a harang szava a tágas csúcson, míg a hegyek homloka visszaveri, s végül az utolsó ekhó homályosan és egyre homályosabban tér vissza; majd újra csönd lett. Gyorsan szétnevezett maga körül az ifjú, és – tán megcsalta a holdsugár ernyedt érzékeit? – úgy tűnt fel neki a Sněžka csúcsa, mely mintha szétterült volna, s most mintha éppen őfelette lebegne; a gótikus ízlésben épült pompázatos, bár félig leomlott kolostor és gazdag temploma ékítették a csúcst; magas lépcsők vezettek a gótikus mívű bejárathoz; mesterien megmunkált karcsú oszlopok, néhol pedig az immár csonka szobrok álltak a magas, gótikus boltívek körül, melyeken a holdsugár derengett át, míg a csillagfény az omlott ablakokon áradt be ezüstözvény az apró oszlopok s más gótikus ékítmények maradványait s a különb-különb szentek képét világosítva meg, melyeket élénk színekkel festettek az itt-ott megmaradt ablaküvegre.

Oldalról erős tornyok álltak, melyek félig ledőltek már; akár az egész építményt, ezeket is karcsú oszlopocskák, emberfejecskék, különböző állatok, fák alakjai ékítették, de olyan apróra faragva a kőből, hogy a magasabban lévőket nem lehetett a holdfényben kifürkészni; az alakok a derengő sugarak remegésében élni s mozogni tüntek; – A tornyok között a templom épületén a toronyóra állt a legmagasabban; elsötétült naphoz hasonlatos számtábláján csillagírásként ragyogtak a jegyek, míg az arany mutató, akár az utolsó halovány éjszakában a holdsarló, úgy világlott éjfélt jelentve.

Fogta magát az ifjú, s felfelé igyekezett a temető falához, amelyet szintén gótikus módon az itt nyugvók szobraival és címereivel díszítettek, s belépni sietett a temetőbe az alacsony kapun át, s onnét fel a meredek lépcsőkön a nyitott templomba, melynek magasoltárán titokzatos fény világolt; ám minél jobban igyekezett, az erős szél annál inkább ruhájába kapaszkodott, éppúgy, ahogy a nyugtalan álomban tűnik, mind jobban igyekezett közelebb kerülni, annál kevésbé haladt, s egyforma távolságban maradt. –

Így közelgett a reggel, a szél lassan elnémult, s az ifjú már épp a temető falánál állt, mikor a kelő nap rózsaszínű lángja lobbantotta a kolostort. A templom kapuja magától bezárult; az ifjú a kolostor udvarára lépve szembe indult egy arra igyekvő szerzetessel, aki sietve, mintha már réges-régen ismerte volna, így szólította meg őt: „Épp jókor jössz, mert épp e mai napon eszmélnek fel kolostorunkban a holtá vált testvérek, s megadatik számodra bármiről kérdezned őket, amit tudni úgy epedtél.” S az ifjú lelkében mintha pirka-dat támadt volna, s mintha hallott volna már valaha rég e kolostorról, ismerős volt minden, aminek történnie kell. Mégpedig a következőképp.

A szerzetestestvérek kolostorának közepén tágas termem állt a falak közt, ahová bizonyos szertartások után az itteni szerzetesek közül valamennyi belépett, s megdermedt, mintha meghalt volna, s egy esztendeig így is maradt, ám az év egy bizonyos napján megéled, hogy újra megdermedjen a nap végeztével a következő esztendő ugyanazon napjáig; s így kellett történnie egészen a világ végezetéig. A legény az őt vezető szerzetes nyomában lépdelt, s az útmutatás szerint belépett az előcsarnokba. Körben a falak aljában néhány halott szerzetes állt, kezeik mellükön összekulcsolva, fiatalok és öregek; sápadt arcuk még holtukban is valami szörnyű békétlenséget mutatott. S kérde az ifjú a szerzetest, hogy ezek itt vajon megélednek-e, mire az így válaszolt: „Nem, ezek nem élednek meg! Mivel azoknak, akik ide bezárattatnak, a termet esztendőnként csak ama napon szabad elhagyniuk, mikor megélednek, s ennek végeztével visszatérhetnek, avagy sem. Akik e terembe vissza nem térnek, csak az előcsarnokban maradnak, meghalnak, és nem élednek meg többé, de esztendő múltjával eltemetnek. Ezek számára is megrútult a földi lét, még ha csak egy napig tart is esztendőnként, s inkább álomtalán alvásba kívántak temetkezni. Ha majd delelőjére ér pályáján a nap, elhantoltatnak abban a temetőben, amelyet a kis kápolna körül szemléltél. Most azonban lépj be a nagy terembe.” Szava végeztével kitárult a terem kapuja. A lefüggönyözött ablakokból álmatag fény áradt a hatalmas gótikus terembe. – A homályban a holt testvérek megszámlálhatatlan sokasága állt, mindegyik olyan helyzetben, amilyenben a halál megérintette volt. Kinyújtott kézzel állt egy, mintha magyarázna, hozzá hasonlóan a másik holt szemét függesztvén rá, mintha buzgón hallgatná ennek szavát. A harmadik holtában is a földre hajol, hogy felvegyen valamit, a negyedik összetett kézzel térdepel, imádkozni látszik még mindig, és így tovább.

A szerzetes, ki az ifjút vezette, a következő óvó intelmet adta: „E számlálhatatlan tömegbe kell most rohagnod, s futás közben különféle kérdéseket tehetsz fel nekik. Ha állva maradsz, megint meghalnak, mármint újra, és nem élednek meg örökre elholt testvéreik temetéséig; – mindezt pedig anélkül, hogy egy óránál tovább köztük tartózkodnál, hacsak nem akarsz magad is elevenen a holtra váltak között maradni egy egész esztendőn keresztül.” –

Berohant erre a terembe az ifjú, s futás közben különféle kérdéseket tett fel nekik; mire azok földet nem érintő árnyakként kezdtek mozogni, s a futás által kavart szellőtől mozdulva valamiféle titkos suttogással válaszoltak kérdéseire, hogy a rettenettől reszketett a szíve. Amint a három óra eltelt, a nyitott tereméből kirohant, rémülettel futott keresztül az előcsarnokon, mígnem egyszer csak egy sziklaszirt szélén találta magát alatta a mélyben elterülő tájjal, fénytől elszokott szeme pedig a délelőtti nap éles verőfényétől sebesülve bőven ontotta könnyeit anélkül, hogy bármit el tudott volna különböztetni maga körül, míg szívet szörnyű szenvedés szorította. –

Délhez közeledett az idő, az ifjú szeme felszáradt, s új erőre kapott; – Tompán kongtak a kolostor harangjai, s a szerzetesek gyászmenetét kísérő szomorú ének szó hatolt fülébe. – Körbenézvén az ifjú a kolostor temetőkapujára lett figyelmes, mely felé a minörökre elholtakat kísérő testvérek menete haladt. Súlyos bánat és kimondhatatlan epekedés lett úrrá szíven míg a kolostor környékről összeseregülő szerzetesek menetét nézte, ahogy az elevenek a kapun át örökre elholt testvéreiket temetni viszik, s a meglevenedett szerzetesek

serege a kolostor távolabbi kapui felől hömpölygött. Tekintetét az ifjú az alatt fekvő bájosan virágzó vidékre fordította; – a távolban akár az éjszakai tenger hullámtaréja, szürkés-kék hegyek szegélyezték a tájat, és egy fekete felleg sűrű esőt hullatott a völgy ligeteire. Éppen felette ragyogón sütött a nap, az egész föld mintha mosolygott volna, odalentről a kasszálók édesen és kellemesen illatoztak egészen a csúcsokig, s alatt az erdőkből és ligetektől a vidám madársereg csivitelése összevegyült a szerzetesek szomorú énekével. Úgy tűnt, mintha a távolból a szürke hegyek morajlanának, és sűrű eső susogna: „Világos homlokunk ráncoljuk ősidők óta, anélkül, hogy letűnnénk”; – „Mi hintjük harmattal a meghervadt virágot, hogy el ne pusztuljon, de újra virágozzon, s kellemes illatot árásszon!” „Mi viszont álomtalan alvásba merülünk!”, úgy hallatszott, mintha vihognának a holt szerzetesek. Számtalan megelevenedett szerzetes vonult a hegy minden oldalán; s az ifjú visszasietett a temetőhöz szemlélni vágyva az örökre elhunytak temetését; s amint oldalról kerülne őket, hogy a hömpölygő tömeget megelőzze, mögötte a megelevenedettek is árnyként lebuknak utána; a másik oldalra ugrik, újra szállnak az árnyak utána – utána; újra félreugrik, de az árnyak ide is követik. S egyikük így szól: „Hiába kerülsz minket, a szellő, amely utánad úszik, elragad minket, maradj állva, és a legkönnyebb fuvallat a hegy orcáján elhajt minket melletted.” Állva maradt az ifjú, s a szerzetesek a hegy szélén gyülekeztek a lefelé vezető ösvényt akarva követni; – sokan a sziklaszirtekről vezető meredek ösvénynek, kimondhatatlan vágtyól égő tekintetük a sötét hegyeken túl fürkésztek, de a szemből csapdosó szél újra és újra a hegy csúcsára gyűjtötte őket. – A nap lemenőben volt, – közeledett a késő este, – lennről a szalma illata áradt, és a széles vidékre szent csönd terült. – Leírhatatlan a bánat, amely a lemenő napot, s a haldokló világot figyelő szerzetesek tekintetéből áradt; de hiába; – az árnyak életének napja betelt, s a fergeteg egyszer csak a szörnyű tágas terembe süvített, s többen vihogva tódultak a tágas terembe; mások pedig siránkozva, összetett kézzel vertek szállást az előcsarnok fala tövében; majd bezárult a terem és az előcsarnok. – – –

Hűvös éjszaka volt; a vándor a hegyek közti szűk szurdokban lomhán lépdelve hagyta el a hegyvidéket. Szemben vele a Sněžka állt teljes magasságában, hóval borított csúcspóján most csak egy magányos kereszt állt; a telehold éppen amögül fürkészte a szurdokot, úgy, hogy a kereszt mögött négyfelé osztva látszott lenni. „Jó éjszakát, jó éjszakát!” suttogta a megfáradt vándor elhaló hangon. Homályba vesző, halovány nőalak tűnt fel előtte; holt tekintete a keresztre meredt, arca fehér, akár a kréta, elkékült ajaka félelmet ébresztett, s merev kezének hófehér, felszegett mutatójja villódzott a holdsugarban; hogy vajon a keresztre, vagy a Holdra mutatott-e, lehetetlen volt eldönteni.

Ahogy megkerülte a vándor a bérceket, a Sněžka eltűnt szeme elől; az alak egyre inkább megváltozott, mígnem már egy ősz öregember lépdelt előtte, hosszú, szürke haja holtspadt orcáját keretezte, s összevegyült derékig érő, fehér szakállával. Hajában fehér és piros rózsákból font koszorú. Lábánál a folyó tajtékzott, amely felette álló magas szirtről hullott alá, fehér hajjai közt fekete bejárat tárult fel, melybe az aggastyán ujja mutatott. A vándor végigtekintett önmagán, s szörnyen meg volt változva, neki is magas, ráncos homlokából petyhüdt arcába hullt szürke haja, s derékig érő szakállába vegyült; szomorúan szemlélte a sötét átjárót; – felette a pirkadat izzott; – meg akarta nézni még egyszer rózsaszín hajnalpírtól aranyozott útjának ösvényét, melyen elhaladt, de a haragosan rivalló szélvihar szólította ama végekről titokzatos szavakkal, s egy ismeretlen erő húzta, egy kimondhatatlan vágy vonta magához, az ismeretlen föld ismeretlen ösvényén. – A vándor követte az aggot a sötét átjáróba. – – –

Gyönyörű reggel köszöntött a Krkonoše hegység keleti, mély völgyére. Sötét boróka és lucfenyők álltak a hegyekben harmatruhájukban, a folyó a magas sziklákról a vízmosás mélyébe zuhogott, fehér hajjai fodrozódtak; máshol azonban csöndesen folydogált, vize világos és tiszta volt, mélye zöldelt, mint a tavaszi mező. E mélységben szunnyadt a vándor, a víz-esés zubogása a legcsöndesebb álomba ringatta, miközben a folyó hullámai dúdolva hömpölyögtek felette, akár a halk esti tájon a távoli harangszó sora; ám többé már nem idézték úgy, mint máskor a vándor lelkébe az elmúlt napok harangjainak szavát. ■ ■ ■